

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Пасечник Ії Валеріївни
на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності
позашкільних мистецьких освітніх закладів», подану для здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

1. Актуальність теми дисертації.

У сучасному світі освіта виступає важливим чинником соціально-економічного розвитку суспільства. Особливу роль у цьому процесі відіграють позашкільні мистецькі освітні заклади, які сприяють формуванню творчого потенціалу, розвитку особистості та створенню сприятливих умов для культурного збагачення суспільства. Разом із цим, стрімке зростання конкуренції, глобалізація освітніх процесів та впровадження новітніх технологій висувають нові вимоги до функціонування цих закладів, що робить актуальним пошук інноваційних шляхів їхнього економічного розвитку.

Інноваційно-проектна діяльність є одним із ключових інструментів, який дозволяє позашкільним мистецьким освітнім закладам адаптуватися до сучасних викликів та ефективно використовувати свої ресурси. Впровадження інноваційних проектів забезпечує підвищення конкурентоспроможності закладів, сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів, розширює можливості для міжсекторальної співпраці та сприяє гармонійному розвитку учнів.

У дисертації розглянуто теоретичні основи інноваційного розвитку, досліджено практичні аспекти реалізації проектної діяльності у сфері позашкільної мистецької освіти, а також запропоновано шляхи вдосконалення економічного управління цією діяльністю. Особлива увага приділена аналізу кращих практик та їхньому адаптуванню до умов національної освітньої системи.

Актуальність теми дослідження «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» зумовлена потребою у формуванні ефективних економічних механізмів підтримки та розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах сучасних соціально-економічних викликів. Результати дослідження сприятимуть підвищенню економічної стабільності та інноваційної активності закладів, забезпечуючи їхню стійку інтеграцію в систему освіти та культури.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова». Основу дисертації становлять теоретично-методичні і практичні розробки, що є частиною науково-дослідних робіт: «Інформаційно-комунікаційна складова суспільного життя і соціальної діяльності» (номер державної реєстрації 0123U102804), в межах якої автором виконано підрозділи «Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів», «Динаміка основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України» та «Аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти»; «Технології управління корпоративними інтеграційними процесами в умовах інтелектуалізації економічного стратегування та інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0124U002684), за результатами розроблена процедура факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; «Кадрова безпека у системі управління закладом освіти» (номер державної реєстрації 0121U107575), в рамках якої визначені особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті й сформовані перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дисертаційна робота Пасечник І.В. містить сукупність теоретико-методичних положень, висновків і рекомендацій, які становлять наукову новизну і засвідчують особистий внесок автора в економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Наукові результати, висновки та рекомендації викладені в дисертації, характеризуються високим рівнем обґрунтованості, є достатньо аргументованими, про що свідчить структурно побудована робота та її зміст, перелік використаних літературних джерел, обсяг проаналізованого фактичного матеріалу, статистичної інформації.

Для досягнення мети й розв'язання визначених завдань у роботі автором було використано систему загальнонаукових і спеціальних методів та способів, а саме: *діалектичного пізнання, теоретичного узагальнення, аналізу та*

синтезу, індукції та дедукції, наукової абстракції – для уточнення економічної сутності та розкриття теоретичних підходів до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; *логіко-структурного аналізу та структурно-функціонального синтезу* – для дослідження інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»; *статистичного аналізу, спостереження та порівняння* – для аналізу динаміки основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України та оглядуючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти; *методу факторно-критеріального оцінювання та кваліметричного підходу* – для обґрунтування факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; *аналогії та абстрагування* – для розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; *моделювання та формалізації* – для визначення перспектив економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями; *графічного* – для візуального представлення окремих наукових результатів.

У процесі дослідження автор використовував велику дослідницьку інформаційну базу, що включає наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених з питань економіки, менеджменту, інноваційно-проектної діяльності, стратегічного управління, офіційні матеріали Державної служби статистики України і місцевих органів статистики, дані фінансової та статистичної звітності департаментів освіти, закладів освіти, інформаційно-аналітичні ресурси мережі Інтернет, результати спостережень, виконаних автором.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні та розробці теоретичних положень і методичного забезпечення економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, а саме:

удосконалено:

базовий теоретико-методичний підхід до наукового обґрунтування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, розроблений на основі інтеграції сучасних методів управління, цифрових технологій, інноваційних форм співпраці з різними суб'єктами освітнього і культурного середовища та який передбачає систематизацію концептуальних засад і практичних механізмів для забезпечення їхньої ефективності та сталого розвитку;

процедуру факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, що визначається методом експертних оцінок та враховує організаційні, економічні, інноваційні, соціально-культурні й управлінські фактори, результати реалізації якої дозволяють візуалізувати ступінь впливу кожної групи факторів на розвиток освітніх закладів;

стратегію інноваційного розвитку для позашкільних мистецьких освітніх закладів, яка базується на принципах інтеграції інновацій, активізації міжнародної співпраці та обміну досвідом, забезпечення інклюзивності, професійного удосконалення педагогічної та професійної майстерності викладачів задля реалізації творчого потенціалу здобувачів, забезпечення рівного доступу до мистецької освіти та підготовки молодого покоління до системної участі в культурному житті суспільства;

здобули подальший розвиток:

класифікація видів інновацій в позашкільній мистецькій освіті в залежності від специфіки та місця використання, особливістю якої є врахування таких класифікаційних ознак, як інтеграційність, технологічність, проектно-орієнтованість, соціалізація, інклюзивність, доступність, креативність, мультидисциплінарність;

склад факторів впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті на основі виділення груп, до яких входять: зміни в структурі освітніх послуг; потреби ринку праці; необхідність інновацій у педагогічних методах; інтеграція технологій і мистецтва; розвиток інклюзивного та персоналізованого підходу; глобалізація та культурний обмін; розвиток творчого потенціалу учнів; потреба в міждисциплінарному підході; залучення сучасних методик і технологій; взаємодія з бізнесом і творчими індустріями; динамічні зміни на ринку праці; роль позашкільної мистецької освіти у розвитку креативних індустрій; підвищення соціальної значущості інноваційних освітніх проєктів; інтернаціоналізація позашкільної мистецької освіти; роль педагогів у розвитку інноваційної культури в освіті;

процес гармонізації культурного середовища інноваційно-проектної діяльності з європейським освітнім простором, який побудований на дотриманні принципів розвитку міжкультурної комунікації, інтеграції європейських освітніх стандартів, формування єдиного культурно-освітнього простору, створення спільних освітніх проєктів, збереження національних культурних традицій;

систематизація здоров'язберігаючих та ігрових технологій навчання, які використовуються в позашкільній мистецькій освіті, головною метою яких є забезпечення здоров'я, найповніше розкриття та розвиток здібностей учнів, вихованців, слухачів, полегшення вирішення освітніх проблем, формування цілісної системи пошуку і виховання обдарованої творчої особистості.

Теоретичні положення та відповідні наукові результати, представлені в роботі, сприяють багатьом цікавим пропозиціям та мають вагомий теоретичний дослідження, забезпечують вдосконалення економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

4. Загальна оцінка змісту дисертаційної роботи.

Аналіз змісту поданої роботи демонструє логічну послідовність викладення досліджуваного матеріалу та структуру роботи, яка містить достатню кількість графічних даних, таблиць та малюнків. Висновки підтверджуються інформаційною бібліотекою, яка включає в себе широкий спектр авторитетних наукових праць, статистики та інших джерел. Автор досягнув мети дослідження та розв'язав усі поставлені завдання. Основний зміст і висновки статті підтверджені з науково-теоретичної позиції. Рекомендації автора мають прикладне значення для управління інноваційним розвитком корпоративних інтеграційних об'єднань в Україні.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади формування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» теоретично узагальнено наукову демонстрацію методики інноваційної проектної діяльності в закладах позашкільної мистецької освіти. Важливим засобом забезпечення ефективного розвитку позашкільних закладів визначено інноваційну проектну діяльність, оскільки вона дозволяє інтегрувати новітні педагогічні, організаційні та технологічні методи підвищення якості мистецької освіти. Подано загальну характеристику методів інноваційної проектної діяльності, серед яких: антропологічний, інституційний, культурологічний, гуманітарний, педагогічний, психопедагогічний, соціально-психологічний, когнітивний, міждисциплінарний, екологічний, економічний, управлінський, технологічний, креативний, комунікаційний, системний, зміни, контекст, гендер, соціальний конструціонізм.

Досліджено інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Доповнено класифікацію інноваційних видів, що базується на конкретних обставинах і місцях використання позакласної мистецької освіти. Основними перевагами інноваційного проектного підходу вважаються: інтеграція знань; розвиток

творчих здібностей; представлені основні інструменти та методи реалізації інноваційних проектів: міждисциплінарні майстер-класи, інтерактивні технології. Висвітлено основні виклики розвитку інноваційних проектів позашкільної мистецької освіти в контексті реалізації концепції «Нова українська школа».

У другому розділі «Аналіз сучасного стану інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України» розглянуто динаміку основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України. Визначено фактори зростання вагомості позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Досліджено та графічно відображено: основні показники діяльності закладів позашкільної мистецької освіти, кількості внутрішньо переміщених осіб, які отримують позашкільну освіту, внутрішньої системи забезпечення якості навчання в закладах позашкільної освіти організаційна форма діяльності закладів позашкільної мистецької освіти в умовах воєнного стану станом на 2023 рік. Проведено аналіз та огляд актуальних інноваційних проектів у сфері позашкільної мистецької освіти. Оцінено систему закладів позашкільної мистецької освіти в Україні та розглянуто її динаміку. Проаналізовано чисельність та склад педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів за віковими категоріями; видатки на позашкільну освіту з державного бюджету та місцевих бюджетів України

Сформовано процедура факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов реалізації інноваційної проектної діяльності в закладах позашкільної мистецької освіти та запропоновано шкалу інтерпретації результатів. Результати факторної нормативної оцінки передумов розвитку інноваційної проектної діяльності в закладах позашкільної мистецької освіти подано графічно.

У третьому розділі «Науково-методичні рекомендації з удосконалення стратегій економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» розроблена стратегію та надано рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційної проектної діяльності в закладах позашкільної мистецької освіти. Уточнено завдання закладів позашкільної мистецької освіти в Україні та запропоновано плани розробки та впровадження інноваційних стратегій закладів позашкільної мистецької освіти. Запропоновано інноваційні стратегії закладів позашкільної мистецької освіти. Рекомендується впровадження ефективної стратегії економічного розвитку (аналіз ситуації, формування стратегії, інноваційні механізми та проектна діяльність) для забезпечення довгострокового функціонування закладів освіти.

Удосконалення стратегій економічного розвитку закладів позашкільної мистецької освіти потребує підходу, який враховує фінансову стабільність, інновації та адаптивність. Реалізація представлених рекомендацій забезпечить довготривале функціонування цих закладів та сприятиме розвитку творчого потенціалу молодого покоління. Обґрунтовано особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті. Сформовано фактори впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті та визначено рівень готовності персоналу організації до нововведень за складовими моделі ADKAR на прикладі «Центр музично-естетичного розвитку «Гармонія» (м. Кропивницький).

Розглянуто перспективи економічної взаємодії закладів позашкільної мистецької освіти з закладами культури, організаціями та креативними індустріями. Досліджено вплив інноваційної проєктної діяльності на координацію культурного середовища. Виділено основні носії інноваційної діяльності закладів позашкільної мистецької освіти та економічного розвитку проєктної діяльності. Запропоновано перспективи розвитку інноваційної проєктної діяльності в закладах позашкільної мистецької освіти. Розроблено модель інноваційної проєктної діяльності в закладах позашкільної мистецької освіти. Встановлено вплив інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток здібностей. Удосконалено основні види ігрових технологій, які використовуються в мистецькому навчанні.

5. Повнота опублікування наукових положень дисертації.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковані в 6 наукових працях (3 статті у наукових фахових виданнях України; 3 тез доповідей за матеріалами наукових конференцій). Загальний обсяг публікацій становить 2,07 д.а. (всі публікації здобувача є одноосібними).

Обсяг і науковий рівень опублікованих праць Пасечник І.В. відповідають вимогам, що містяться в «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої заради закладу вищого освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44, що надає автору право публічного захисту дисертації.

6. Практичне значення отриманих результатів.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у державних установах, на підприємствах, в організаціях і громадських об'єднаннях.

Основні результати дослідження, що мають прикладний характер, впроваджені: *Департаментом освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації* (довідка № 01-18/17/1-11 від 21.06.2024 р.) – під час виконання завдань щодо забезпечення реалізації державної політики у регіоні використано напрацювання стосовно розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та їх факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку; *КПНЗ «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості»* (довідка № 261/01-18 від 13.06.2024 р.) впроваджено запропоновані теоретичні підходи до наукового обґрунтування та інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, розглянуті та обґрунтовані особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проектів в позашкільній мистецькій освіті; *Громадською організацією «Міжнародна фундація науковців та освітян»* (довідка № 005/07 від 05.07.2024 р.) використано отримані результати від інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа», сформовані та запропоновані до впровадження перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Матеріали проведених наукових досліджень використовуються в навчальному процесі при оновленні курсів лекцій та практичних занять у *ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»* при викладанні дисциплін: «Економіка та організація інноваційної діяльності» та «Управління проектами» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), «Інноваційний розвиток економіки» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти) (довідка № 208/3 від 30.08.2024 р.).

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Наукове дослідження виконане згідно з вимогами нормативно-правових документів України з питань академічної доброчесності та авторського права. Дисертація містить належним чином оформлені посилання на згадані у тексті

роботи джерела. Автором надано повну та достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методи дослідження.

Дисертація відповідає вимогам МОН України, що пред'являються до результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

8. Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи наукову новизну та практичне значення основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Пасечник І.В., необхідно вказати на окремі дискусійні положення в роботі, а саме:

1. На с. 37-39 обґрунтовано інноваційно-проектну діяльність у сфері освіти, як систему взаємопов'язаних процесів і методів, які спрямовані на вдосконалення освітніх програм, методик та змісту навчання, що враховує сучасні потреби суспільства. Дисертанту доцільно було б відобразити схематично подану систему взаємопов'язаних процесів та методів інноваційно-проектної діяльності.

2. В п. 1.3 здобувачем досліджено основні складові інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності національних позашкільних мистецьких освітніх закладів. Рекомендується додати порівняння з практиками інших країн щодо інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності в мистецькій освіті.

3. В п. 2.1 на рис. 2.8 автором відображено структуру здобувачів за територіальним розташуванням. Дослідження регіональних аспектів є дуже важливим фактором, проте бажано було б додати інформацію про відмінності між міськими та сільськими закладами і показати, як географічні особливості впливають на доступність позашкільної освіти.

4. В п. 3.1 дисертантом запропоновано детальний план розробки та впровадження інноваційної стратегії. Слід приділити більшу увагу щодо залучення різноманітних джерел фінансування, таких як гранти, партнерства з приватними компаніями, залучення громадських коштів тощо.

В цілому, вказані зауваження не знижують високий рівень дослідження та не суттєво впливають на позитивне сприйняття роботи.

9. Загальний висновок.

Дисертація Пасечник І.В. на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» виконана на актуальну тему. За своїм змістом дисертація є завершеною самостійно виконаною науковою працею, присвячена обґрунтуванню та економічному розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Дисертація виконана на належному науково-методичному рівні, її зміст відповідає темі дослідження та профілю спеціальності 051 Економіка. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у роботі, є достовірними та обґрунтованими. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають зміст дисертації, основні результати дослідження, його наукову новизну, практичну значущість і особистий внесок здобувача.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44, а її автор Пасечник Ія Валеріївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
маркетингу, обліку і оподаткування
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»

Підпис Манькути Я.М. ЗАСВІДЧУЮ:

начальник відділу кадрів
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»

Яна МАНЬКУТА

Катерина ЩУР